

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Saksbehandler: Monica Hansen Nylund
Direkte telefon:
Dato: 24.09.2025
Saksnummer: 25/1395 - 3
Arkivkode: 008
Deres referanse:

Høringssvar - Endringer i lovgjevinga som følgje av innføring av kjønnsnøytrale titlar og nemningar i domstolane

Det vises til departementets høringsnotat 8. mai 2025. Lagmannsrettens høringsfrist er forlenget til 1. oktober 2025. Høringssvaret sendes per e-post, da det ikke lengre er mulig å laste det inn digitalt på regjeringen.no.

Høringsnotatet bygger på Stortingets anmodningsvedtak fra 2019 om at regjeringen skal sørge for at det innføres kjønnsnøytrale titler i alle statens virksomheter. Hålogaland lagmannsrett er enig i at dette er et viktig og riktig arbeid for den likestillingen mellom kjønnene som vi ønsker i offentlig virksomhet og arbeidsliv.

Lagmannsrettens syn på om titlene bør endres

Blant dommerne i Hålogaland er det ulike meninger om behovet for endring av titlene i lagmannsretten. Noen mener det er viktig å bevare den historiske betydningen av «lagmannsrett» og «lagmann» ved å videreføre titlene. Disse dommerne støtter seg på redegjørelsene og anbefalingene som Språkrådet, Jørn Øyrehaugen Sunde og Høgetveit Berg/Aasen gir i sine høringssvar. Andre dommere mener tiden er inne for å innføre kjønnsnøytrale titler i lagmannsrettene, som i alle andre statlige virksomheter, for å modernisere språket og fremheve likestilling mellom kjønnene. Jeg tilhører den siste gruppen, og ønsker å gi nærmere uttrykk for dette.

Redegjørelsen i de overfor nevnte høringssvarene beskriver den historiske bakgrunnen for betegnelsene «lagmann» og «lagmannsrett». Det legges til grunn at uttrykket «maðr» historisk sett kunne vise tilbake på både kvinner og menn, selv om det i praksis var menn som var dommere. I dag er det likevel ingen tvil om at uttrykket «mann/menn» viser til menneske(r) av hankjønn.

Historiske betraktninger vil alltid være et argument mot endring. Dette gjaldt eksempelvis også for tittelen «lensmann», som stammer fra ordet «lénsmaðr» med røtter tilbake til 1200-tallet, men som likevel ble endret til politistasjonssjef fra 2021. Om argumentet er tilstrekkelig tungtveiende for å beholde dagens betegnelser, må vurderes i lys av hensynene som tilsier at det

bør gjøres endringer. Noen har uttrykt bekymring for at vi gjennom endring til kjønnsnøytrale titler kaster bort en språkhistorisk og kulturhistorisk arv, eller visker bort et spor av den rollen kvinner har hatt i norsk rettsliv. Dette er vanskelig å forstå. Den historiske betydningen av «lagmann» basert på begrepet «maðr», vil fortsatt eksistere, men er ikke et tilstrekkelig argument for å beholde titler som i dag er kjønnsbestemte. Konsekvensen av å følge dette argumentene måtte vel i så fall lede til begrepene lagmenneskerett, lagmenneske og førstelagmenneske?

Domstolene bør, som den tredje statsmakt og som bærer og håndhever av viktige samfunnshensyn, være åpen for endringer i takt med tiden. Dette gjelder også i den grad betegnelser og titler fremstår som ekskluderende, selv om de i praksis ikke er det. I juridisk metode, som benyttes ved løsning av alle rettstvister i domstolene, er den naturlige forståelse av ordlyden i en lovtekst, avtale o.l. alltid utgangspunktet for vurderingene. Det vil være paradoksalt om lagmannsretten – som den siste statlige virksomheten – skal holde på betegnelser og titler som krever en inngående historisk forklaring for å kunne bli forstått av samfunnet rundt.

Hvilke alternative titler bør velges?

Lagmannsretten er enig med flere av høringsinstansene, herunder Språkrådet, om at betegnelsen «lagrett» også for fremtiden bør beholdes det utvalget av lekfolk, som frem til 2018 tok stilling til skyldspørsmålet i alvorlige straffesaker. Lagretten er en egen betegnelse, som nettopp skiller gruppen av lekdommere fra lagmannsrettens fagdommere.

Lagmannsrettene har jurisdiksjon innenfor hvert sitt lagdømme, som er en innarbeidet beskrivelse av domstolens geografiske område. Språkrådets forslag om at «lagmannsrett» erstattes av «lagdømmerett» er godt begrunnet. Det representerer kontinuitet og er et godt ord.

Hålogaland lagmannsrett støtter heller ikke departementets forslag til titler for dommerne som inngår i lagmannsrettens ledelse. Isolert sett fremstår begrepet «lagrettsleder», som er foreslått å erstatte «lagmann», å peke på den øverste lederen av domstolen. At det i tillegg finnes en «førstelagrettsleder» er ikke umiddelbart logisk, og det er dessuten en unødig omstendelig tittel.

Lederen av lagdømmeretten bør, som de øvrige domstollederne, ha en tittel som sier mer enn hvilken funksjon denne personen har. Vi tiltrer Språkrådets forslag om at «førstelagmann» erstattes av «førstelagdommer» og at «lagmann» erstattes av «lagdommer», etterfulgt av vedkommende sin funksjon i domstolen, for eksempel nestleder, avdelingsleder e.l. Dette tilsvarende ordningen slik den er for tingrettene.

For øvrig bemerkes at Grunnloven § 87 omtaler «lagmannsrettane». En endring av domstolens navn antas å måtte gjennomføres på den måten Grunnloven gir anvisning på.

Med hilsen

Monica Hansen Nylund
førstelagmann

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.